

*Historie pražské
kanalizace sahá
až do roku 1791*

Kouzlo kanalizační čistírny

Budova čistírny v Bubenči byl postavena před více než sto lety z důvodu zcela pragmatických – jako součást kanalizačního systému. Dnes se v prostorách tohoto skvostu industriální architektury konají zajímavé akce všeho druhu – výstavy, koncerty, festivaly.

Bubenečská čistírna je nejstarší dochovanou stavbou svého druhu v Evropě

Na konci 19. století velká evropská města včetně Prahy dramaticky rostla především díky migraci z venkova. Počet lidí v rozšiřující se aglomeraci s sebou přinášel i nové nároky na infrastrukturu, mimo jiné i na kanalizační systém. Pro představu, Praha měla v roce 1900 přes půl milionu obyvatel, o deset let později byl tento počet o dalších sto tisíc vyšší. Pro srovnání, ve Vídni v té době žilo kolem 1 700 000 a v Budapešti přibližně 970 000 obyvatel.

„Správa města Prahy kolísá mezi velkorysostí, s níž se snaží napodobit velkoměsta, a staropražanským maloměšťáctvím. Praha je malým velkoměstem či spíše velkým maloměstem,“ konstatují Jiří Kohout a Jiří Vančura v knize Praha 19. a 20. století. Bylo třeba vyřešit dopravní situaci, vybudovat nové mosty, tunely, ale i silnice, zregulovat Vltavu, osvětlit ulice a náměstí... K tomu připočtíme zásobování vodou a na druhém konci pomyslného cyklu i městskou kanalizaci.

Historie pražské kanalizace sahá až do roku 1791, kdy se se začalo s výstavbou stok podle projektu Františka A. L. Hergeta. Náročný a složitý projekt byl po různých peripetiích nakonec zastaven. Tento kanalizační systém ale nebyl úplně první, předcházela mu například stoka, již vybudovali jezuité z Klementina do Vltavy.

Skruté podzemní stoky prosazoval v polovině 19. století hrabě Jan R. Chotek a posléze i jeho syn, nejvyšší pražský purkrabí. Do roku 1830 bylo v Praze postaveno celkem 44 kilometrů stok, které ústily do Vltavy na 35 místech. Kanalizace byla zavedena na Hradčany, Újezd, Staré Město, do okolí Staroměstského a Betlémského náměstí. O pár desítek let později pak vznikla koncesovaná průtočnická živnost, jejíž členové čistili a vyváželi odpad z městských stok a v roce 1871 byl zřízen Komitét pro zásobování královského hlavního města Prahy vodou. Začala se stavět podolská vodárna (1885) a město pod svou správou převzalo veřejné studně a stoky. V červenci 1884 pražské zastupitelstvo vyhlásilo soutěž na celkové řešení pražské kanalizace.

Jedna z dominant, třicet metrů vysoký komín

Je to jedinečná *technologická památka* světového významu

Nová pražská kanalizace měla kromě stok a dešťovodů pod zemí také odvádět dešťové a spodní vody z vlhkých pražských sklepů. Z projektů přihlášených v roce 1885 vybírala po dobu čtyř měsíců komise vedená radním Josefem Kandertem; nakonec nikdo nesplnil zadávací podmínky a soutěž byla ukončena. Problém města bez kanalizace ale zůstal. V lednu 1889 zastupitelstvo vyzvalo ke spolupráci několik evropských odborníků.

Návrh inženýra Lindleyho

Na začátku roku 1891 odevzdali Dr. Hobrecht a Ing. Kaftan městu návrh a o měsíc později Ing. Václavek a Ing. Rývola, oba pracovníci kanalizační kanceláře, darovali obci bezplatně zpracovaný projekt. Oba tyto projekty dostal k přezkoumání odborník na vodárenské a kanalizační systémy, inženýr William H. Lindley. Ten ale nedoporučil ani jeden z nich a nabídl zpracování vlastního. Městská rada jeho nabídku přijala a v červenci roku 1893 Lindley předložil rozpracovaný projekt kanalizace města. Zasahoval městské území o ploše 2588 hektarů a náklady na velkorysé řešení činily 6,5 milionu zlatých. Stavební povolení bylo vydáno v lednu následujícího roku a další dva roky se vytvářely prováděcí projekty, vedla se organizační jednání a vybírali dodavatelé rozsáhlé městské zakázky.

Lindley pro umístění kanalizační čistírny vybral parcelu na levém břehu Vltavy, v dnešní Papírenské ulici v Bubenči. Původní návrh se ale během stavby měnil: z plánovaných tří usazovacích nádrží byla nakonec postavena jen jedna. Také vnější vzhled bubenečské čistírny prošel určitými změnami: z jednoduché symetrické stavby nakonec vykristalizovala dvoukřídlá budova s 30 metrů vysokými komíny. Celkový monumentální výraz čistírny kombinuje na fasádě režné cihlové zdivo, bílou omítku, bosáž a ostění z pískovce. Stavbu prováděla tehdy vyhlášená architektonická a stavební firma Quida Bělského.

Výjimečná stavba

Čistírna v létě 1906 zahájila zkušební provoz, kolaudovala se o rok později. Ve své době šlo o moderní technologickou stavbu k mechanickému čištění odpadních vod. Ve středním traktu je umístěna administrativní část s laboratoří, na ni navazuje šestnáct metrů vysoká centrální hala provozní budovy. Třemi přivaděči do čistírny přitékalo 400 litrů splásků za sekundu, po vyčištění voda odtékala dvěma výpusťmi do Vltavy. Denně čistírna vyprodukovala přibližně sto kubíků kalů, které se čerpalý do sedimentačních nádrží na Císařském ostrově, nebo odvážely kalovou dřevěnou lodí mimo Prahu. V době plného provozu, tedy v roce 1909, žilo v Praze přes půl milionu lidí, kteří denně vyprodukovali kolem 60 tisíc kubíků odpadních vod. Čistírna byla původně projektována na připojení přibližně 400 tisíc obyvatel, takže po vzniku tzv. Velké Prahy ve dvacátých letech musela být rozšířena a zmodernizována.

Ekotechnické museum

Stará čistírna přesluhovala až do roku 1967, kdy byla do provozu uvedena nová čistírna na sousedním Císařském ostrově. V 60. letech minulého století také vznikla asanační studie, která navrhovala nevyhovující čistírnu zbourat. Naštěstí se tak nestalo a tato zajímavá ukázka průmyslové architektury byla v dubnu 1991 prohlášena za památkově chráněnou. Ke konci 80. let minulého století objevili opuštěný areál nadšenci, kteří začali s opravou strojního vybavení. Muzeum, o jehož provoz se starají především dobrovolníci, bylo slavnostně otevřeno v září 1996 u příležitosti devadesátého výročí pražské kanalizace. Součástí prohlídek jsou exkurze do kanalizačních katakomb v podzemí, kde je předvedena historie stokování a čištění odpadních vod. O patro výš, v parní strojovně, je kromě dodnes funkčních čerpacích soustrojí umístěna sbírka modelů parních strojů. ■ ČISTÍRNA ODPADNÍCH

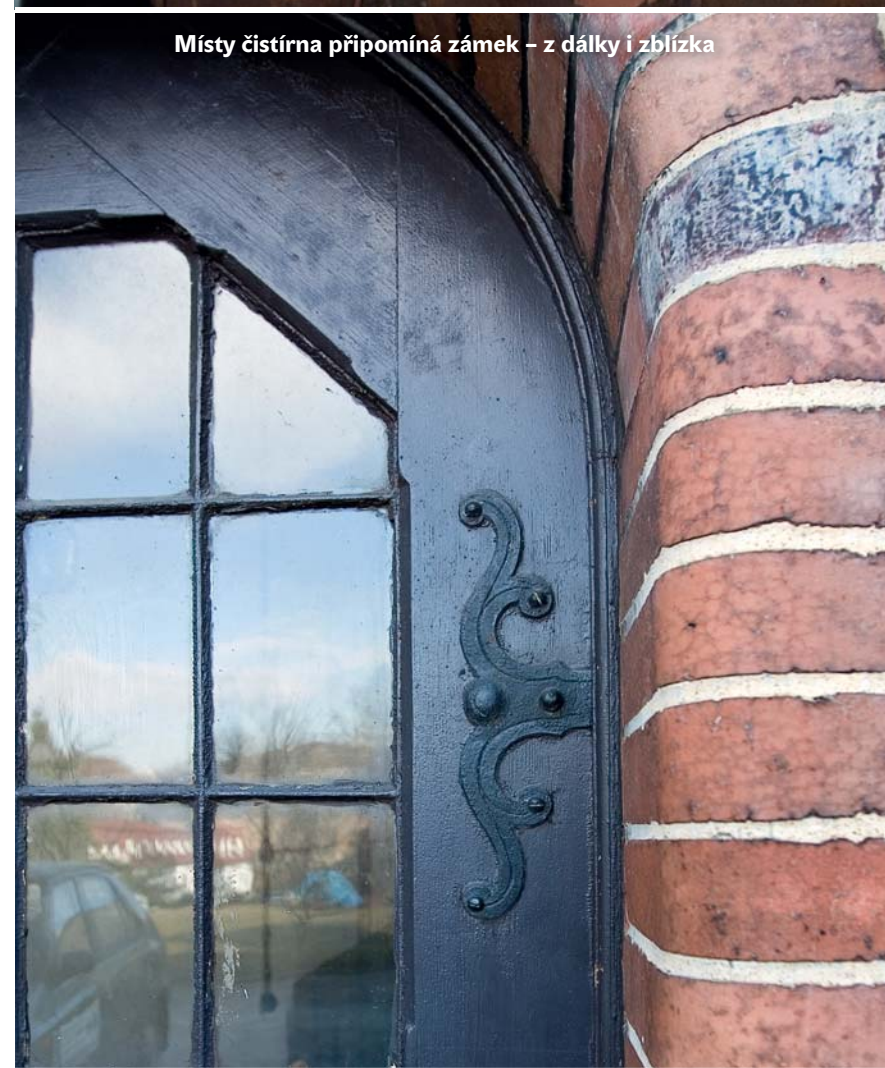
VOD / EKOTECHNICKÉ MUSEUM, O. P. S., PAPIRENSKÁ 6, PRAHA 6 – BUBENEČ, WWW.EKOTECHNICKEMUSEUM.CZ

Vše zůstalo zachováno – včetně mohutných kolejnic

Strojní zařízení opravovali dobrovolníci

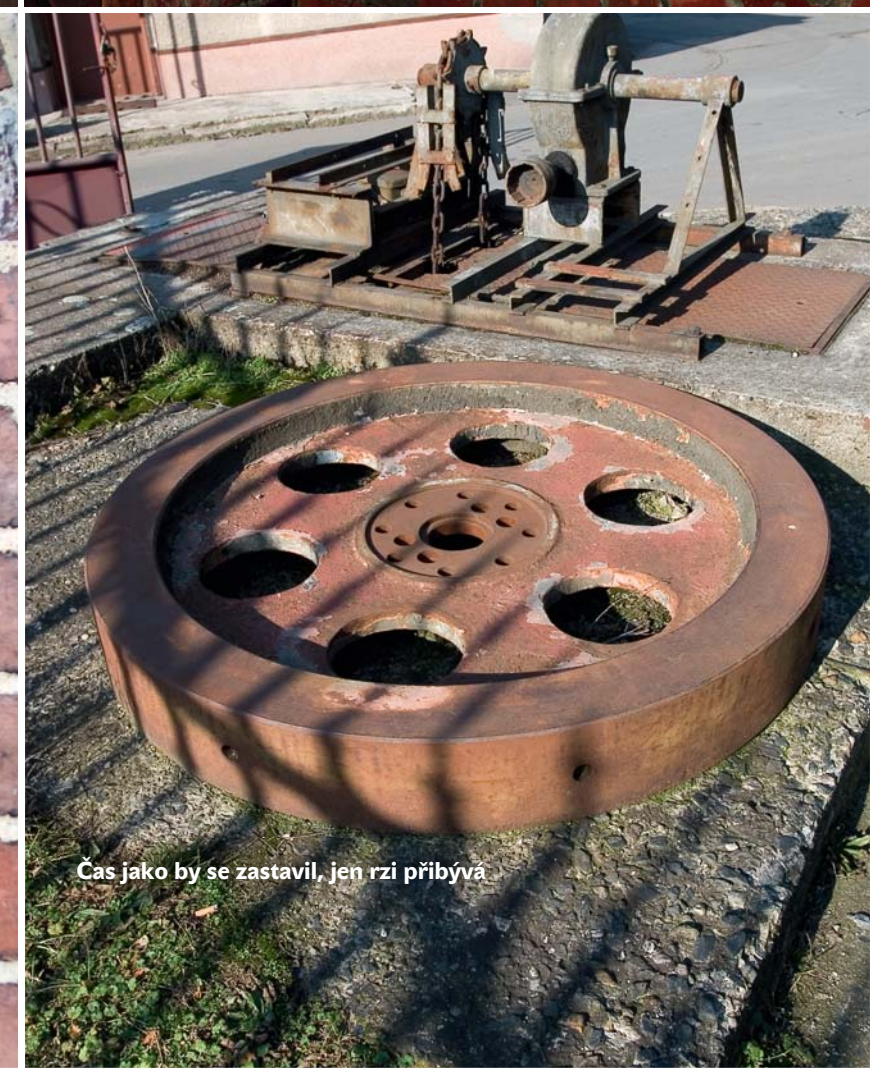

Místo čistírna připomíná zámek – z dálky i zblízka

Architektonické řešení je unikátní

Někdejší čistírna je dnes dějištěm kulturních událostí...

Čas jako by se zastavil, jen rzi přibývá